

COMMUNITY PSYKOLOGI
– SOCIAL ANSVARLIGHED OG FORANDRING

Julio Arenas

Anmeldelse af

At fare vild – sammen.

Af Peter Berliner, Stephen Hakesberg & Mirjam H. Refby (2005);

Fællesskaber – en antologi om community psykologi.

Redigeret af Peter Berliner (2004); og

Introduktion til Psykologi – teori, anvendelse, praksis.

Redigeret af Thomas Koester & Finn Frandsen (2005).

Alle udgivet af Frydenlund.

1. Community psykologi – indledning

Den kendte nordamerikanske community psykolog, Julian Rappaport, kalder en artikel fra juni i år (2005) for: *Community Psychology Is (Thank God) More Than Science*. For ham er community psykologien en social kritik og en bevægelse for øget social retfærdighed. I denne bevægelse indgår forskning og undersøgelser, men de er ikke målet i sig selv. Psykologisk viden har kun værdi, når den bidrager til denne sociale bevægelse.

Community psykologien har udviklet sig som faglig disciplin siden 1960'erne. Især har udviklingen i Latinamerika og i USA været markant. I USA pga. sammenhængen med social kritik over for den skæve fordeling af ressourcer til behandling af mentale lidelser – hvor der opstod dels et stort misforhold mellem behov generelt og den udbudte hjælp, dels var en stor forskel på hjælpen til dem, der havde lettere problemer, men kunne betale for hjælpen (psykoterapi), og dem, der led af alvorligere lidelser, men ikke kunne betale for hjælpen (indespærring og medikamentel behandling). Denne sociale kritik viser sig i dag på et globalt plan, hvor flygtninge lider af mange mentale problemer, men ofte kun tilbydes lidt behandling og i øvrigt samles i lejre og vanskeliggøres adgang til arbejde og ressourcer. Dette viser sig også ved ophold i et modtagerland, hvilket har ført til begrebet eksilpsykologi (Are-

---

Julio Arenas er seniorforsker, grundlægger af CEPAR, har gennem en årrække udviklet og varetaget international forskning ved IRCT (the International Rehabilitation Council for Torture Survivors), ekstern lektor ved Københavns Universitet og medlem af bestyrelsen for The University of Copenhagen Centre for International Trauma Research and Practice.

nas, 1987 og 1997), der har en direkte linje til den latinamerikanske tradition indenfor community psykologi.

I den community psykologiske tradition er der vægt på, at viden og udvikling hænger sammen. Den psykologiske fagviden, der kan bruges til at hjælpe mennesker, f.eks. ofre for tortur og organiseret vold, skal udvikles direkte i samarbejde med disse. Og der kan derfor ikke bruges standardiserede måleredskaber, der lægges ned over dem. Der skal i stedet være respekt for mangfoldighed og medbestemmelse – også i skabelsen af ny viden.

Den latinamerikanske community psykologi opstod i 1960-erne og 1970-erne under voldsomt repressive regimer i Syd- og Mellemamerika – og knytter derfor i særlig grad vidensgenerering, social udvikling og menneskerettigheder sammen. Man taler mindre om rehabilitering af enkeltindivider og mere om fælles politisk handling i communities, der er påvirkede af organiseret vold. Modsat meget traditionel forskning i reaktioner på organiseret vold – hvor man er optaget af individets reaktioner og af forskerens værdi-neutralitet (dvs. stiltiende accept af de aktuelle uligheder i samfundet) – er man i den latinamerikanske *politiske* community psykologi optaget af at fremme sociale værdier i form af menneskerettigheder, social retfærdighed, frigørelse og demokrati. Fællesskabet ses som udviklende disse værdier på en bæredygtig måde.

Martin-Baró's sociale liberations psykologi fra 1970erne og 1980erne (se litteraturliste nedenfor) omfattede dels en intention om, at psykologien skulle støtte de fattige og undertrykte masser i Centralamerika og på det sydamerikanske kontinent, dels skulle der formuleres en helt ny psykologisk teori, der skulle kunne beskrive og forandre verden set ud fra disse – politisk set ekskluderede – massers perspektiv. Problemer såsom overbefolkning, elendige levevilkår, dårlige boliger, sult, udnyttelse og organiseret vold skulle være i fokus for den psykologiske forskning.

Psykologi, der ikke adresserede denne type problemer, blev kritiseret for at være politisk farlig, på grund af følgende forhold eller kendetegn:

- (A) *Its social irrelevance* – social psychology did not seem to be producing much practical knowledge that addressed the social problems either within the societies in which it was being developed or elsewhere.
- (B) *A parochial context of discovery combined with pretension of universal validity* – social psychology was over dependent on investigations of particular populations in artificial settings (especially undergraduate students in formal experiments). Despite this it attempted to suggest general social psychological principles that would apply to all human beings in all contexts.
- (C) *The imitation of scientific neutrality meant a denial of the moral dimensions* – a supposed value freedom.

(Burton and Kagan, 2005, 65).

En særlig form for psykologi skulle udvikles omkring tre væsentlige orienteringer: 1) Den skulle være relevant for løsning af konkrete, aktuelle sociale problemer. 2) Den skulle udvikles ud fra undersøgelser i konkrete livssammenhænge – i stedet for ud fra laboratorieforsøg (som de meget kendte forsøg såsom Milgrams autoritetsforsøg). 3) Den ideologiske tilsløring af bestemte værdier i forskningen – den såkaldte neutralitet i positivistisk forskning – skulle erstattes af en åben værdiorientering omkring bestemte værdier, nemlig menneskerettigheder og social retfærdighed.

I dag kan vi blive inspirerede af denne fremgangsmåde i social community psykologi, idet vi også i de vestlige samfund har ekskluderede grupper, hvilket i dag er aktuelt i den politiske debat omkring den stadig større forskel på livsmuligheder mellem sociale grupper/klasser. Dette ses i ekskluderingen af bestemte grupper af flygtninge samt en række mennesker, der ud fra en psykiatrisk/psykologisk diskurs beskrives som forkerte (se Rose, 1999). At erstatte denne diskurs med en diskurs om social retfærdighed og lige muligheder for deltagelse er et væsentligt fokus i community psykologien.

Det er tankevækkende, at communitypsykologien først for nyligt er begyndt at finde indpas i psykologien her i Danmark (og Norden). Det kan måske ses som en uvilje mod den form for social kritik, der ligger i denne psykologi. Det kan måske også ses som en effekt af, at vores ensrettede opfattelse af, hvad rigtig *forskning* er, har ført til, at værdier og holdninger er blevet set som uvedkommende i en videnskabelig disciplin. Men dette skyldes jo alene en hegemoni, hvor en bestemt form for forskningstradition har formået at få en dominerende position. Det viser sig som markant dominans af holdninger i retning af at ville løse sociale problemer på individniveau – idet dette bliver opfattet som netop emnet for *psykologien*.

Uanset hvad grunden er, er det tankevækkende, at community psykologien nu begynder at vinde indpas i Danmark. Dette har vist sig gennem en række publikationer, der skal anmeldes her.

2. En socialt ansvarlig psykologi

Forlaget Frydenlund har nyligt udgivet en stærkt ændret udgave af bogen *Introduktion til Psykologien – Teori, anvendelse, praksis*. Det er en omfattende bog – hvori community psykologien beskrives og diskuteres flere steder. I kapitlerne om Community Psykologi og Transkulturel Psykologi udfoldes det community psykologiske perspektiv. Det vises, hvorledes den interesse, der i transkulturel psykologi tidligere lå på at beskrive og forklare forskellige handlinger og tankemønstre i forskellige kulturer, i dag i stigende grad samles om at beskrive kulturmødet. Den transkulturelle psykologi beskæftiger sig dermed med de processer, der fører til udvikling af fælles kulturer og i sidste ende til en form for global kultur. Men i denne proces har den

transkulturelle psykologiske forskning også opmærksomhed på de forskelle, der er i livsbetingelser for mennesker globalt fordelt. Ligesom der er markante forskelle i fordelingen af sygdomme på verdensplan, således må også de psykiske aspekter ved livet ses i forhold til livsbetingelser. Der er klare sammenhænge mellem livsbetingelser og psykisk lidelse, idet f.eks. depression og angst er et stigende problem blandt mennesker i udviklingslande, der er kendetegnede ved social uro og skæv fordeling af magt og ressourcer. Derfor har den transkulturelle psykologi en øget opmærksomhed på betydningen af undertrykkelse, fattigdom og sygdom i et globalt perspektiv – og interesserer sig ikke så meget for *kultur* mere – som for at undersøge konsekvenserne af forskelle i levevilkår i et globalt perspektiv.

Det er værdifuldt, at der i dag kan udkomme en introduktion til psykologien, der omfatter så stort fokus på social ansvarlighed, som denne bog rummer – ikke kun i forbindelse med community psykologi og transkulturel psykologi, men også i beskrivelserne af blandt andet *freds- og konfliktpsykologi*, *kriminologi* og *traume-psykologi*. At psykologien således har en side, der beskæftiger sig med politiske forhold – og at det kan være absurd at beskrive psykologien uden dette community psykologiske perspektiv – bliver gjort tydeligt i bogen. Det er en bemærkelsesværdig introduktion til psykologien, netop fordi den lader denne side – den sociale ansvarlighed – af psykologien få meget plads. Det markerer antageligt begyndelsen på en ny fase i psykologiens udvikling i Danmark, idet de individualiserende og patologiserende tendenser i den psykologiske diskurs og praksis suppleres med en bred inddragelse af den sociale livssituation. Dette hænger givetvis også sammen med den demontering af velfærdsstaten, der har været en del af neoliberalismens ideologiske fundament – hvilket nu udfordres af en ny søgen mod at skabe fællesskaber med indbyrdes solidaritet og fælles gode livsvilkår, også for politisk deltagelse og bæredygtigt socialt netværk (der også inkluderer flytninge, sindslidende, misbrugere og andre socialt ekskluderede grupper).

3. Fællesskaber – en antologi om Community Psykologi

I bogen *Fællesskaber – en antologi om community psykologi* er der samlet en række artikler, der anvender community psykologien på forskellige emner, der dækker et bredt spektrum af teoretiske positioner, emner og arbejdsopgaver. Der er tale om meget forskellige kapitler – hvilket viser community psykologiens mangfoldighed. Der er det fælles, at de alle indskrives i en fælles definition af community psykologi. Community psykologien rummer for det første en forskningsside, der består i at fremme en teoretisk og empirisk begrundet forståelse af mennesker i deres livssammenhæng, og for det andet en anvendelse side, der drejer sig om at bruge psykologien til at forbedre menneskers livssituation.

I et globalt perspektiv kan community psykologien bidrage til at hjælpe mennesker, der er ramt af krige eller katastrofer af naturmæssig eller social art. Mentale problemer som følge af krige, etniske udrensninger og katastrofer er et stigende problem i verden. Der mangler i udpræget grad forskning inden for dette område, både med henblik på at opbygge en teoretisk holdbar teori om forholdet mellem livssituation og mentale problemer (og ressourcer) og med henblik på praksisforskning i relation til at forebygge og behandle problemerne.

Community psykologi kan dreje sig om projekter, der er til gavn for marginaliserede, fattige og truede mennesker. Mennesker, der ofte ikke nås gennem behandlingssystemer, men som kan støttes gennem community-orienteret indsats, hvor man støtter de lokale ressourcer. Målet i en given intervention er derved at fremme de ressourcer og handlinger, der bidrager til at fællesskabet kan handle over for belastende situationer.

I bogen defineres et community som en social organisering, der har en vis grad af sammenhæng motiveret af politiske, økonomiske og religiøse mål og bestemte værdier. Et community omfatter interesser, der engagerer sig i kampen for communitiets interesser. Disse interesser kan omfatte synspunkter på et spektrum fra total udnyttelse til total solidaritet. Og solidaritetsbegrebet kan måske med fordel supplere eksklusionsbegrebet, der ikke går ind og værdisætter processen på samme måde, som det gøres i community psykologien. Netop værdier som menneskerettigheder og social retfærdighed i et demokrati, hvor alle kan deltage, uden at nogle på forhånd er udgrænset økonomisk, indflydelsesmæssigt (socialt) og personligt (gennem positionering som ukontrollable, forkerte, mistænkelige eller behandlingskrævende), er grundlæggende værdier i community psykologien. Det er endda bedre at skrive, at det er den retningsgivende intention, idet det er et mål, der ikke kan nås i det *ideale samfund*, men derimod en vedvarende bestræbelse på at fremme udøvelsen af og respekten for de grundlæggende menneskerettigheder lokalt og globalt.

4. Lessons learned fra Grønland

Bogen *At fare vild – sammen* omhandler dels community psykologien og community psykologisk forskning, dels viser den betydningen heraf gennem et projekt i Grønland. Projektet handler om at få fællesskabet, samfundet til at åbne sig for en gruppe drenge, der er ekskluderede som forkerte (defineret ud fra mange forskellige diskurser, der alle trækker på individualisme, sygdomsorientering og straf). Analysen af dette projekt, MATU, viser, hvorledes en community psykologisk respons kan bidrage til forandringsskabende dialog og handling.

I bogen beskrives community psykologien, og hvorledes forskning og forandring udgør en helhed inden for denne. Projektet er ikke en *anvendelse*

af en på forhånd udviklet community psykologisk metode, men en levende og igangværende skabelse og udvikling af en social forandringsproces. Den teoretiske forståelse udvikles i praksis og måles ud fra dens mulighed for at skabe forandring, der opleves som konstruktiv af de deltagere, der skaber forandringen. Forandringen består i (side 118):

- at ændre metaforerne omkring drengene. I stedet for at se dem som »personlighedsforstyrrede«, »nogle, der ender i fængsel«, eller nogle, der er »meget farlige«, stræber man mod at synliggøre dem i aktiviteter, såsom løb, sammen med andre borgere i byen – og på den måde få dem beskrevet som »de drenge, der virkelig kan løbe hurtigt«, »kommende idrætshåb for Grønland«, »levende eksempler på at en udvikling kan ændres« etc.
- at befordre en aktiv re-integration af drengene i fælles aktiviteter med andre mennesker. Dette hænger sammen med punkt 1 og er især vigtigt da social praksis udvikles konkret sammen med andre.
- gennem ændring af metaforerne at forandre drengenes selvbeskrivelser. Derved ændres deres og andres oplevelse af deres værd.
- at arbejde med større enheder end den enkelte dreng, dvs. med drengene i en sammenhæng – der både består af andre mennesker og af konkrete opgaver. Ideen i dette er at se på situationsfaktorer snarere end på personlighedsfaktorer, idet unge, der udviser aggressiv adfærd, gør dette i bestemte situationer. Aggressionen er i dette perspektiv set som knyttet til situationen.
- at ændre samfundet omkring drengene – gennem en form for *social terapi*, der omfatter alle, såvel drengene som alle dem, der møder dem og taler med og om dem.

Denne måde at bidrage til social transformation på er at ændre en social situation, hvor drengene blev beskrevet som *objekter*, dvs. positioneret som det, der symboliserer det farlige, uønskede og modbydelige, nemlig vold, røverier, misbrug og uorden. Disse objekter befandt sig ganske vist midt i samfundet – og var en målestok, som det øvrige samfund blev defineret ud fra i sin afvisning. Begrebet objekt hentes fra Julia Kristevas¹ teori om abjektion, der defineres som det, der udstødes eller afstødes – og derved metaforisk kan udfordre subjektets oplevelse af stabilitet og afgrænsethed – såsom opkast, sved, blod eller sæd. Dette kommer fra subjektet, men afkastes. I Judith Butlerts teori om objekter videreføres denne pointe om at det *abjektede*, det afkastede, i en form for fortrængning af dets oprindelse i subjektet (eller communitiet) netop virker konstituerende for dette subjekt ved at definere dette som anderledes end det afkastede, det andet. Dette fører så, i mange samfund, til en genetablering af vold i samfundet, i form

1 En overskuelig introduktion til Kristevas og Butlers meget udbredte subjekt-konstitutions teorier findes i Nick Mansfield, 2000.

af nul-tolerance, dvs. en legitimering af voldsudøvelse over for bestemte udpegede grupper, som udpeges som dem, der bærer volden. Der skabes således en ond cirkel, hvor volden forstærkes og legitimeres. Dette beskrives i bogen (side 143) således:

På ..(denne).. måde har nogle af de unge i MATU påtaget sig at være årsagen til alt det onde og vilde. De lever i natten, udenfor samfundet, og angriber dette fra skjulte revner i klipperne. I hvert fald i deres egen fortælling om dette. De beskriver i deres fortælling at alt er panik og alt er en trussel mod livet.

Overfor dette søger man i MATU at åbne for deltagelse i en fælles produktion af mening. Denne fælles produktion af mening kan kun ske sammen med andre. I MATU søges dette omsat til handlinger, der aktivt søger mod at opbygge en social meningsfuldhed, der rækker ud over selve projektet. Dette sker f.eks. ved, at de unge i MATU skovler sne for naboerne. Det er ikke aftalt med disse, men de gør det blot. Når de har skovlet sne ved ét hus og der ikke er nogen respons, går de blot videre til det næste hus og skovler sne dér. På et eller andet tidspunkt får de en respons, oftest i form af at de bliver inviteret på kager og te. Således må de aktivt arbejde på at få en respons. Dette er at skabe dialog i et community perspektiv.

Der henvises til følgende citat af Freire som en perspektivering af denne søgen efter fællesskabende respons:

Dialogen kan ikke eksistere uden håb. Håbet er rodfæstet i menneskers ufuldstændighed, hvorfra de bevæger sig ud i stadig søgen – en søgen, der kun kan gennemføres i forening med andre mennesker. Håbløshed er en form for tavshed, en fornægtelse af verden og en flugt. Dehumaniseringen, som resultatet af et uretfærdigt system, må ikke vække fortvivlelse men håb, og håbet må føre til en uophørlig søgen efter den menneskelighed som uretfærdigheden fornægtede (Freire, 1977, side 67).

Det fortælles videre, at MATU – på grønlandsk – betyder »en dør«. Døren symboliserer ikke indgangen til et lukket rum, hvor de unge gemmes væk, men derimod en dør, en udgang, der åbner sig ud mod samfundet. De unge skal ikke gemmes væk, men skal derimod gøres synlige, således at samfundet som helhed må tage stilling til deres situation. Vold er ikke kun et individuelt ansvar – den knytter sig til en overordnet organisering af sociale relationer og social ulighed.

»Døren« åbner for et rum, hvor den unge kan relatere sig meningsfuldt til andre og på denne måde ses som et medlem af samfundet, dvs. relatere

sig gennem brug af fælles symbolsk orden, der muliggør, at man sammen kan deltage i den fælles udvikling. Denne udvikling omfatter også sociale aktiviteter, i form af sport og deltagelse i sportsstævner. Det er dog ikke en proces, der sker uden spændinger og udfordringer i dialogen – en af drengene, der deltog i projektet, beskriver dette således (side 169):

Jeg synes at det er ok, at MATU ofte er i fjernsynet, i radioen og i avisen. Det er godt, så andre ser, hvad vi gør. Det er godt at folk kender os, når vi løber eller går rundt i byen. Men nogle gange er det lidt besværligt, at de ved, at vi kommer fra MATU. De ved ligesom at vi er farlige og så laver de grin med os, fordi vi løber. De råber efter os. Især nogle, der fulde, råber skøre ting efter os – men så svarer vi ikke. Det gider vi ikke – hvorfor skulle vi det? Lederen af MATU er nogle gange lidt streng – han siger at det ikke er værd at svare på. Man skal ikke bruge sin tid på det. Men det er svært alligevel. Jeg ved ikke hvad folk tænker om os fra MATU, men jeg er ofte stolt over at komme fra MATU, når vi løber igennem byen. Jeg er stolt, fordi vi vinder. Men jeg er også en gang imellem ked af, at de alle sammen ved at jeg løber for MATU. Det er jeg ked af. Men vi løber sammen i MATU, så de andre er også med, selvom jeg løber bedst på de lange distancer.

Netop denne spænding mellem at være stolt og ked af det, som den udtrykkes her af en af drengene, viser, hvorledes den community psykologisk tilgang møder følelser. Dette sker med respekt for, at følelser er unikke livstilkendegivelser, der ikke kan placeres i kategorier og dermed ikke kan klassificeres. På dette niveau er community psykologien inspireret af den narrative psykologi, der argumenterer for, at den enkelte fortælling må mødes med respekt for netop det unikke – det levende, dvs. uafsluttede – i denne. Respekten for den andens følelser viser sig ved ikke at ville kategorisere disse, men ved at lytte til dem – og dernæst i fællesskab søge løsninger, hvis følelserne beskrives som uønskede.

Det beskrives, hvorledes community psykologien er optaget af subjektivitet, også omfattende følelser, ud fra en sociologisk forståelse af, at sociale processer er så komplekse, at de ikke kan forklares uden at tilskrive subjektivitet en væsentlig position i udviklingen af disse. Inspirationen hentes fra den form for sociologi, der betegnes *kritisk humanisme* (Plummer, 2001), der argumenterer for betydningen af hvert enkelt menneske som netop dette specifikke og unikke menneske i en konkret livssituation med bestemte praksisser og samspil med bestemte andre. Dette perspektiv handler ikke om at se den enkelte som rummende et indre unikt selv, men derimod om, hvorledes dette selv udpeges og opbygges gennem de konkrete måder, der tales om det på i de nævnte konkrete samspil mennesker imellem. Og idet dette sker gennem anvendelse af sprog, sker opbygningen af det enkelte menneskes betydning gennem de kommunikationer, der knytter

sig til dagligdagens praksis – dvs. den måde, hvorved vi skaber mening og sammenhæng i vores opfattelse af vores situation, de andre og os selv. Den sociale støtte finder sted inden for denne praksis og må forholde sig til dens konkrethed. Ideen er, at *biologisk og fysiologisk er vi ikke forskellige, men historisk, som narrativer, er hver eneste af os unik* – som Plummer citerer Oliver Sacks for at have skrevet.

Den kritiske humanisme argumenter for en position, der er helt i tråd med liberationspsykologien og dermed med community psykologien. På side 40-41 i *At fare vild – sammen*, sammenfattes det at denne teoretiske position:

- anerkender menneskers muligheder for at vælge og være kreativt nyskabende – i konkrete sociale, praktiske og sproglige sammenhænge – således at de aktivt kan tage del i udformningen af en fremtid under hensyntagen til de begrænsninger og muligheder, der ligger i den aktuelle situation;
- beskæftiger sig med menneskers konkrete erfaringer – i den konkrete sociale og økonomiske situation, de sidder i;
- undersøger menneskers handlinger, følelser og sprogspil i deres naturalistiske, dvs. konkrete, sammenhæng og undgår begreber, der bort-abstraherer denne livssammenhæng;
- hele tiden forholder sig til de moralske, etiske og politiske implikationer af teorier og undersøgelser, dvs. om de fører til bevarelse eller opbygning af sociale strukturer, der fremmer undertrykkelse, udnyttelse og uretfærdighed – eller om de fremmer muligheder, ret til forskellighed og udvikling af nytænkning og kreativitet;
- støtter sig på en radikal pragmatisk empirisme, hvor viden opfattes som knyttet til løsning af konkrete problemer i den livssammenhæng, de involverede befinder sig i. Viden defineres som handlemuligheder. Viden og handling (praksis) ses som en helhed.

Dette betyder, at man ikke søger at konstruere abstrakte kategorier, f.eks. omkring følelser, men vil anerkende hvert menneskes ret til at blive mødt og hørt som unikt og medskabende af vores fælles forståelse og verden.

Efter beskrivelsen af MATU vises det i bogen i kapitel 5 – *perspektiver* – hvorledes en community psykologisk kan anvendes andre steder, såvel i udviklingslande i forbindelse med modvirkning af undertrykkelse og organiseret vold og i Danmark i et konkret projekt rettet mod forebyggelse af vold. Der er tale om projekter, der udvikles lokalt.

Community psykologien, beskrives det, finder det ikke tilstrækkeligt at forklare verden, men må være socialt og politisk deltagende og ansvarlig for at bidrage til en forandring af verden, der reelt giver socialt udstødte grupper større mulighed for deltagelse i udformningen af det fælles liv. Derved kan der lyttes med respekt til den enkeltes bidrag til den fælles udvikling

og deltagere kan mødes i en aktiv deltagelse for at skabe sociale vilkår, der fremmer mangfoldighed, uden at dette fører til social udstødelse.

5. Udfordringer for community psykologien

Community psykologien er selvsagt ikke nogen ny, *stor* teori, der vil kunne forklare alt. Den har sin styrke og sin begrænsning som andre retninger inden for psykologien. Dens styrke er at fokusere på betydningen af social ulighed og at undersøge forandringsprocesser frem for blot at beskrive tilstande. Dens begrænsning er, at den aktuelt kan have svært ved at omfatte kropslige aspekter i sine forklaringer, at den kan have vanskeligheder med at integrere et socialkonstruktionistisk perspektiv med et historisk materialistisk, og at den kan synes at opgive netop ideen i psyko-logien – nemlig at det psykiske skulle kunne forstås som et logisk, ordnet og sammenhængende system. Dette synes at kunne føre til en opløsning af psykologien i dens nuværende form.

Community psykologi er som sådan måske et dårligt begreb, idet det netop understreger det psykologiske – i stedet for at fokusere på, at det netop er fælles udviklingsprojekter, der undersøges. Navnet kommer af et forsøg på at gøre op med en psykologi, der kommer fra en bestemt form for videnskabsteoretisk tænkning, hvor det at sætte på formler ses som identisk med at *forstå*. De politiske konsekvenser af dette er store, som beskrevet ovenfor. Over for dette vil community psykologien argumentere for at det i stedet drejer sig om at gå i dialog med mennesker og søge fælles løsninger – frem for at forklare, hvordan disse andre mennesker *er*, dvs. som objekter. Det er muligt, at denne udvikling vil føre til en ændring af selve opfattelse af fagområdet *psykologi*, på samme måde som det beskrives mht. kulturbegrebet i kapitlet om kulturpsykologi i *Introduktion til Psykologi*:

Transkulturel psykologi handler i dag om at se menneskers tanker, følelser og handlinger som knyttet til bestemte livssammenhænge. Helheden af person, situation og omgivelser undersøges. I et globalt perspektiv ses kultur som en fælles udviklingsproces, hvor forskellige stemmer kan høres og forskellige handlinger vælges. Men hvad der høres og hvilke handlinger, der er mulige, knytter sig til fordelingen af ressourcer, magt og indflydelse. Derfor har den transkulturelle psykologi en øget opmærksomhed på betydningen af undertrykkelse, fattigdom og sygdom i et globalt perspektiv. Dette betyder at den transkulturelle psykologi ser mentale processer i forhold til konkrete muligheder for at mennesker har kontrol over egne livsbetingelser, har indflydelse på egen situation og har adgang til støtte, når de har behov for det. Disse aspekter indgår som væsentlige i en forståelse af mental helse og dermed også for menneskers mulighed for at leve et godt liv.

Kulturpsykologien interesserer sig ikke så meget for kultur mere – som for at undersøge konsekvenserne af forskelle i levevilkår i et globalt perspektiv (side 785).

6. Afslutning

Som nævnt ovenfor udgør disse bøger med deres beskrivelser af en socialt ansvarlig community psykologi en betydningsfuld nyorientering i psykologien her i Danmark. Det er interessant at se, at Forlaget Frydenlund har placeret sig centralt i denne udvikling med udgivelse af en række bøger – også flere ud over de her nævnte – der tør aktualisere psykologien som en politisk ansvarlig videnskab og praksis. Det er godt at have en teoretisk diskussion af psykologien og dens udvikling – men allermest brugbart er det, at community psykologien i dag kommer med konkrete bud på, hvorledes den psykologiske praksis kan udformes inden for dette perspektiv. Især bogen om MATU giver et helt konkret eksempel på dette. Men også i de øvrige tekster findes gode eksempler fra blandt andet Guatemala, hvori det vises, hvorledes man kan bruge den community psykologiske ramme praktisk.

Vi har uendelige mængder af undersøgelser af de negative mentale konsekvenser af undertrykkelse, dårlige levevilkår og manglende indflydelse – f.eks. inden for flygtningeområdet – men meget få bud på, hvorledes vi så bidrager til den sociale transformation, der på en demokratisk deltagende måde kan bidrage til ændring af disse forhold. Det ser ud til, at community psykologien begynder at komme med disse – velbegrundede – bud som et bidrag til en social forandringsproces, der vil fremme menneskerettigheder og social retfærdighed.

LITTERATUR

- ARENAS, J. et al. (1987). *Flygtninges psykiske kriser – introduktion til eksilpsykologien*. København: Dansk psykologisk Forlag.
- ARENAS, J. (1997). Organiseret vold, migration og interkulturel psykologi. I Arenas, J. (red.) *Interkulturel psykologi*, København: Hans Reitzels Forlag.
- BERLINER, P., HAKESBERG, S. & REFBY, M.H. (2005). *At fare vild – sammen. En introduktion til communitypsykologi*. København: Frydenlund.
- BERLINER, P. (Red.) (2004). *Fællesskaber – en antologi om community psykologi*. København: Frydenlund.
- BURTON, M. & KAGAN, C. (2005). Liberation Social Psychology: Learning from Latin America. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 15: 63-78.
- FREIRE, P. (1977). *De undertryktes pædagogik*. København: Christian Ejlers' Forlag.
- KOESTER, T. & FRANDSEN, F. (red.) (2005). *Introduktion til psykologien – teori, anvendelse, praksis*. København: Frydenlund.
- MANFIELD, N. (2000). *Subjectivity*. New York University Press.

- MARTÍN-BARÓ, I. (1983). *Acción e Ideología: Psicología Social desde Centroamérica I*. San Salvador: UCA Editores.
- MARTÍN-BARÓ, I. (1987). El latino indolente. Carácter ideológico del fatalismo latinoamericano. In M. Montero (Ed.). *Psicología Política Latinoamericana*. (pp. 135-162). Caracas: Panapo.
- MARTÍN-BARÓ, I. (1989a). *La Opinión Pública Salvadoreña (1987-1988)*. San Salvador: UCA Editores.
- MARTÍN-BARÓ, I. (1989b). *Sistema, Grupo y Poder: Psicología Social desde Centroamérica II*. San Salvador: UCA Editores.
- PLUMMER, K. (2001) *Documents of Life 2 – An Invitation to a Critical Humanism*. London: Sage.
- RAPPAPORT, J. (2005). Community psychology is (thank God) more than science. *American Journal of Community Psychology*. Vol. 35, 231-238.
- ROSE, N. (1999). *Governing the soul – the shaping of the private self*. London: Free Association Books.